

**ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
LIFE09
NAT/ES/000533**

Οκτώβριος 2010

Οκτώβριος 2014

**ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ
ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΔΙΛΗΘΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΟΛΩΜΑΤΩΝ
ΣΕ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΕΣ ΠΙΛΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ**

Πρόγραμμα που συγχρηματοδοτήθηκε από το χρηματοδοτικό εργαλείο LIFE της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE09 NAT/ES/000533

ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΟΛΩΜΑΤΩΝ ΣΕ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΕΣ ΠΙΛΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Οκτώβριος 2010 – Οκτώβριος 2014

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ

ΣΥΝΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΣ

Κείμενα

Γεωργιάδης Λ., Μπαξεβάνη Κ., Ξηρουχάκης Σ., Προμπονάς Μ., Σακελλάρη Μ., Infante S., Machado C.

Φωτογραφίες

Εξώφυλλο: Αρχείο ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ: Ευρωπαϊκή Καφέ Αρκούδα, Ασπροπάρης, Γκρι Λύκος. Garcia E. | FAB: Γυπαιετός. Machado C.: Ισπανικός Βασιλαετός. Oliveira D.: Ψαλιδιάρης. Αρχείο Πανεπιστημίου Κρήτης – Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης: Χρυσαιετός, Νανόμπουφος.

Εσωτερικό: Αρχείο ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ: Κραμποκούκης Λ.: εικ. 3, 4· Γεωργιάδης Λ.: εικ. 8, 9, 22· Καρανίκα Ζ.: 14, 28. Αρχείο CEAI – Centro de Estudios de Avifauna Ibérica, Machado C.: εικ. 5, 13, 18, 23, 31. Domínguez R.: εικ. 2. Αρχείο Fundación Gyraetus: εικ. 15, 16, 17, 20, 27, 30. Garcia E. | FAB: εικ. 7. Infante S.: εικ. 6. Perez A. | Naturalqueena: εικ. 10, 26. Αρχείο Quercus: εικ. 29. Αρχείο Πανεπιστημίου Κρήτης – Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης: εικ. 11, 12, 19. Valladolid J. | Perroscontraelveneno: εικ. 24.

Συντονισμός έκδοσης

Machado C.

Γραφιστική επιμέλεια

Gráficas La Paz. Jaén, Spain

Μεταφορά στην ελληνική έκδοση

Υφαντής Σταύρος, ΟΙΚΟΤΟΠΙΑ – Εταιρεία Περιβαλ. Έρευνας και Ενημέρωσης

Έκδοση

Πανεπιστήμιο Κρήτης – Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, Ιανουάριος 2015

Περιεχόμενα

σελ. 3	1 Το πρόγραμμα LIFE «Καινοτομίες Ενάντια στα Δηλητηριασμένα Δολώματα» 1.1 Το πρόγραμμα 1.2 Οι πιλοτικές περιοχές 1.3 Η στρατηγική που ακολουθήθηκε
σελ. 5	2 Η παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων στις οκτώ πιλοτικές περιοχές του προγράμματος 2.1 Το πλαίσιο της παράνομης χρήσης δηλητηρίων στις οκτώ πιλοτικές περιοχές 2.2 Απειλούμενη άγρια πανίδα στις πιλοτικές περιοχές
σελ. 9	3 Ευρωπαϊκά Δίκτυα Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων 3.1 Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κτηνοτρόφων Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων (ENSAIP) 3.2 Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δήμων Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων (ENMAIP) 3.3 Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κυνηγετικών Συλλόγων / Κυνηγών Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων (ENHAIP)
σελ. 14	4 Αποτίμηση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων 4.1 Ευρωπαϊκή Ομάδα Σκύλων (ECT) 4.2 Παρακολούθηση βιοδεικτών για την εκτίμηση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων
σελ. 18	5 Δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης του κοινού και δημοσιοποίηση του προγράμματος
σελ. 20	6 Καινοτομίες ενάντια στα δηλητηριασμένα δολώματα – Κύρια αποτελέσματα

Το πρόγραμμα LIFE

«Καινοτομίες Ενάντια στα Δηλητηριασμένα Δολώματα»

1.1 ΤΟ ΕΡΓΟ

Η περιοχή της Μεσογείου έχει μακρά ιστορία στη χρήση δηλητηρίων που ξεκινά ήδη από τον 5ο αιώνα π.Χ., όταν στην Ελλάδα καταγράφηκε η χρήση τοξικών φυτών για τον έλεγχο του πληθυσμού των λύκων, όπως επίσης και άλλων ειδών που θεωρούνταν ότι προκαλούν ζημιές στα θηρεύσιμα και παραγωγικά ζώα. Αυτή η πρακτική εξελίχθηκε και διαδόθηκε διαμέσου των αιώνων και έτσι σήμερα έχει τεράστιες αρνητικές επιδράσεις στην ανθρώπινη υγεία και τη βιοποικιλότητα, καθώς αποτελεί μία από τις σημαντικότερες αιτίες μη φυσικού θανάτου πολλών απειλούμενων ειδών.

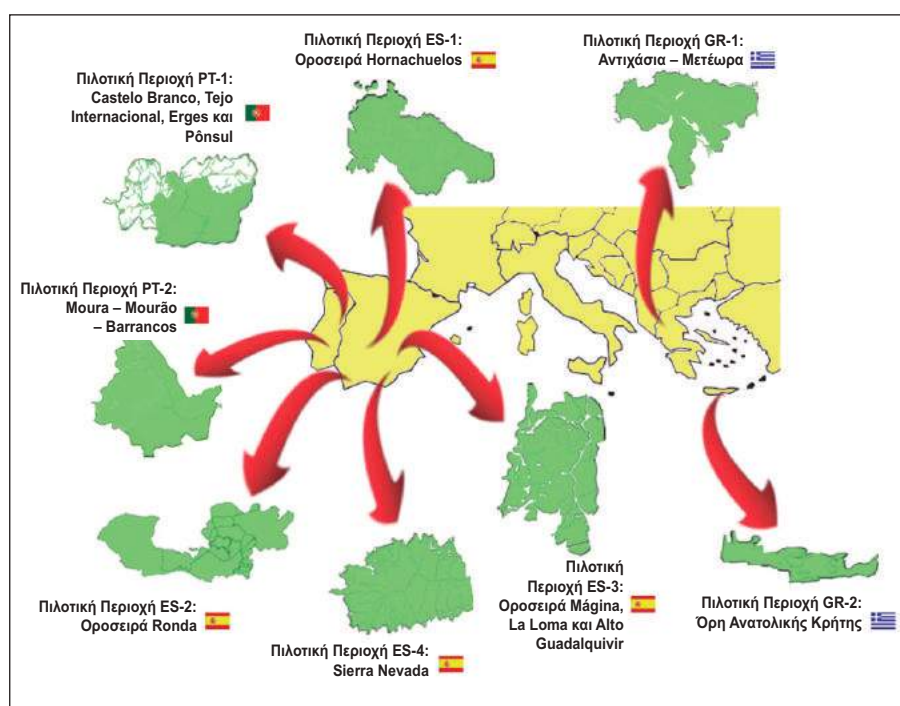
Το πρόγραμμα LIFE «Καινοτόμες Δράσεις για την Αντιμετώπιση της Παράνομης Χρήσης Δηλητηριασμένων Δολωμάτων σε Μεσογειακές Πιλοτικές Περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης» υλοποιήθηκε σε οκτώ (8) πιλοτικές περιοχές, με στόχο την προώθηση επιδεικτικών διαδικασιών και πρακτικών για τη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας εξαιτίας της χρήσης δηλητηρίων

στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.). Το πρόγραμμα αυτό, που είναι επίσης γνωστό και ως LIFE «Καινοτομίες Ενάντια στα Δηλητηριασμένα Δολώματα» (LIFE IAP) και έχει κωδικό LIFE09 NAT/ES/000533, έλαβε χώρα την περίοδο 2010 – 2014 στην Πορτογαλία, την Ισπανία και την Ελλάδα και συγχρηματοδοτήθηκε από το χρηματοδοτικό εργαλείο LIFE της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

1.2 ΟΙ ΠΙΛΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Για την υλοποίηση του προγράμματος επιλέχθηκαν περιοχές που είχαν παρόμοια χαρακτηριστικά:

- Παρουσία των περισσότερο απειλούμενων ειδών της Ε.Ε., για τα οποία η παράνομη δηλητηρίαση αποτελεί την κυριότερη αιτία μη φυσικού θανάτου.
- Αποδεδειγμένα περιστατικά χρήσης δηλητηρίων σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τον πρωτογενή τομέα, όπως είναι το κυνήγι και η κτηνοτροφία.
- Περιοχές ενταγμένες στο Δίκτυο Natura 2000.
- Περιοχές με συγκρίσιμο χωρικό μέγεθος.

Εικόνα 1 – Γενικός χάρτης των οκτώ (8) πιλοτικών περιοχών του προγράμματος LIFE «Καινοτομίες Ενάντια στα Δηλητηριασμένα Δολώματα».

Με βάση αυτά τα κριτήρια, επιλέχθηκαν οκτώ (8) πιλοτικές περιοχές στην Πορτογαλία, την Ισπανία και την Ελλάδα. Οι περιοχές αυτές διαφέρουν σε θέματα όπως το διοικητικό και νομικό πλαίσιο ή το επίπεδο αντιμετώπισης της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων. Η χρήση παρόμοιων εργαλείων σε περιοχές με τόσες διαφορές, επέτρεψε αφενός τη σύγκριση των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων και αφετέρου την καλύτερη πρόβλεψη της αποτελεσματικότητας του κάθε εργαλείου ξεχωριστά όταν αυτό εφαρμόζεται σε άλλες περιοχές ή χώρες.

1.3 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΘΗΚΕ

Η χρήση δηλητηρίων στην ύπαιθρο συνδέεται συνήθως με τις σχετικές οικονομικές δραστηριότητες της υπαίθρου των περιοχών αυτών, όπως η κτηνοτροφία και/ή το κυνήγι. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι προσπάθειες που καταβλήθηκαν κατά το παρελθόν για τη διαχείριση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων στην Ευρώπη δεν έφεραν σημαντικά αποτελέσματα και δεν βασίστηκαν στην προώθηση της δέσμευσης των αγροτικών ομάδων πληθυσμού για την εξάλειψη του φαινομένου. Αποτέλεσμα ήταν η απουσία επαρκούς γνώσης της κοινωνίας για τις επιπτώσεις αυτής της πρακτικής, τόσο στη βιοποικιλότητα όσο και στη δημόσια υγεία.

Στο πρόγραμμα LIFE «Καινοτομίες Ενάντια στα Δηλητηριασμένα Δολώματα», οι προσπάθειες που καταβλήθηκαν για την αντιμετώπιση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων είχαν έναν καινοτόμο χαρακτήρα λόγω της **συμμετοχικής προσέγγισης**, εστιάζοντας στη βαθύτερη κατανόηση των κινήτρων της χρήσης των δηλητηρίων και στην ενεργή κοινωνική εμπλοκή στη μάχη ενάντια στην παράνομη αυτή πρακτική.

Το έργο ξεκίνησε με τη «μελέτη εκτίμησης των προϋπαρχόντων συνθηκών στις πιλοτικές περιοχές», η οποία καθόρισε τις συνθήκες εκκίνησης του έργου και στην οποία προσδιορίστηκαν τα καταλληλότερα εργαλεία με τα οποία θα έπρεπε να προσεγγιστεί η κάθε ομάδα-στόχος (κυνηγοί, κτηνοτρόφοι και δήμοι) στις διαφορετικές περιοχές.

Ταυτόχρονα σχεδιάστηκε μια σειρά «δεικτών για την παράνομη χρήση δηλητηρίων», που αφενός μπορούσαν να εφαρμοστούν σε όλες τις πιλοτικές περιοχές και αφετέρου επέτρεψαν στους εταίρους του έργου να πραγματοποιήσουν συγκρίσιμες αναλύσεις των αποτελεσμάτων.

Σε δεύτερη φάση αναπτύχθηκε και παρακολουθήθηκε μια σειρά εργαλείων και δράσεων. Η ενεργή και εθελοντική συμμετοχή των ομάδων-στόχων ενίσχυσε την εμπλοκή τους στις προσπάθειες αποτροπής της χρήσης δηλητηρίων και στην εφαρμογή εκστρατειών ενημέρωσης, μέσω ενός αισθήματος συνυπευθυνότητας στη μάχη ενάντια στην παράνομη δηλητηρίαση. Τα εργαλεία και οι δράσεις αυτές επικεντρώθηκαν σε τρία διαφορετικά δίκτυα που αφορούσαν σε διαφορετικές ομάδες και τα οποία αποτέλεσαν τα Ευρωπαϊκά Δίκτυα Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων.

Η παρακολούθηση των δηλητηριάσεων στις πιλοτικές περιοχές πραγματοποιήθηκε μέσω της δουλειάς της Ευρωπαϊκής Ομάδας Σκύλων, της σήμανσης και παρακολούθησης των βιοδεικτών, καθώς και της διαρκούς επικοινωνίας με τους εταίρους του προγράμματος και τους επίσημους περιβαλλοντικούς φορείς.

Η γνώση και η πραγματοποιηθείσα κοινωνική εμπλοκή ενισχύθηκαν μέσω επικοινωνιακών εκστρατειών, δράσεων ευαισθητοποίησης, τεχνικών και επιστημονικών σεμιναρίων, καθώς και ενός διεθνούς συνεδρίου.

Εικόνα 2 – Παρά τις τρομερές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα και τη δημόσια υγεία, η χρήση δηλητηρίων θεωρείται ακόμα και σήμερα ως μία μέθοδος αποφυγής των επιθέσεων θηρευτών σε παραγωγικά και θηρεύσιμα ζώα.

Η παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων στις οκτώ πιλοτικές περιοχές του προγράμματος

2.1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΔΗΛΗΤΗΡΙΩΝ ΣΤΙΣ ΟΚΤΩ ΠΙΛΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Μαζικά περιστατικά δηλητηρίασης άγριων ειδών ήταν συχνά στην περιοχή της Μεσογείου διαμέσου των αιώνων, λόγω της ιστορικής χρήσης τοξικών ουσιών για τον έλεγχο της πανίδας που θεωρούνταν ως «επιβλαβής». Σήμερα, η χρήση δηλητηρίων απαγορεύεται ρητά στην Ευρώπη, με εφαρμογή του Άρθρου 8 της Οδηγίας για τα Πτηνά 79/409/ΕΟΚ και του Άρθρου 15 της Οδηγίας για τους Οικοτόπους 92/43/ΕΟΚ. Παρόλα αυτά, η παράνομη δηλητηρίαση παραμένει μια πραγματικότητα και οι τοξικές ουσίες παραμένουν διαθέσιμες στην αγορά, τόσο νόμιμα όσο και παράνομα, ως δραστικά συστατικά ενός ευρέος φάσματος εγκεκριμένων φυτοφαρμάκων ή ως παράνομα προϊόντα που είναι διαθέσιμα στη μαύρη αγορά.

Παρά τις καταστροφικές συνέπειες της χρήσης δηλητηρίων, τόσο στη δημόσια υγεία όσο και στη βιοποικιλότητα, η έλλειψη αξιόπιστων δεδομένων και ερευνών δυσκολεύει τη διακοπή της παράνομης αυτής πρακτικής. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η «μελέτη εκτίμησης των προϋπαρχόντων συνθηκών στις πιλοτικές περιοχές» που αφορούσε στη χρήση δηλητηρίων, ήταν η πρώτη δράση που αναπτύχθηκε σε κάθε πιλοτική περιοχή. Αυτή η μελέτη συγκέντρωσε τις διαθέσιμες πληροφορίες από τις οκτώ περιοχές του προγράμματος και συμπληρώθηκε με δεδομένα πεδίου, έρευνες και αυτοψίες στο πεδίο από την Ευρωπαϊκή Ομάδα Σκύλων. Η δράση αυτή οδήγησε στον προσδιορισμό των ιδιοτεροτήτων της κάθε περιοχής, αλλά επίσης ανέδειξε και την ύπαρξη των ίδιων προβλημάτων (Πίνακας 1). Ένα παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι η χρήση δηλητηρίων στις πιλοτικές περιοχές σχετίζεται γενικά με τα μικρού μεγέθους θηρεύσιμα είδη και τις εκτεταμένες κτηνοτροφικές ζώνες. Τα μικρού μεγέθους θηρεύσιμα είδη και τα κτηνοτροφικά ζώα είναι περισσότερο ευάλωτα σε

Εικόνα 3 – Δηλητηριασμένος λύκος (*Canis lupus*), που βρέθηκε στην πιλοτική περιοχή Αντιχάσια-Μετέωρα (Ελλάδα).

επιθέσεις θηρευτών. Ωστόσο, στις δύο πιλοτικές περιοχές της Ελλάδας, η χρήση δηλητηρίων εμφανίζεται επίσης να συνδέεται με τις σφοδρές συγκρούσεις μεταξύ κυνηγών ή/και κτηνοτρόφων και επίσης με τους μελισσοκόμους. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η χρήση δηλητηρίων στρέφεται κατά των σφηκών που καταστρέφουν τα μελίσσια.

Οι 1.200 έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στις οκτώ πιλοτικές περιοχές αποκάλυψαν ότι η παράνομη χρήση δηλητηρίων είναι μια κοινωνικά καταδικαστέα πρακτική. Παρόλα αυτά, πολύ σπάνια καταγγέλλεται στις αρχές, ακόμα και από τα ίδια τα θύματα που σχετίζονται με τα περιστατικά. Ως ένα παράδειγμα, στην Πορτογαλία και σύμφωνα με το Πορτογαλικό Πρόγραμμα «ΑΝΤΙΔΟΤΟ», μεταξύ των ετών 2000 και 2010 οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν έδειξαν 288 περιστατικά χρήσης δηλητηρίων που προκάλεσαν το θάνατο 1.367 ζώων. Από αυτά τα περιστατικά, μόνο τα 116 αναφέρθηκαν στις αρχές. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η έλλειψη δεδομένων και η περιορισμένη έρευνα για τη

Πίνακας 1 – Κύρια χαρακτηριστικά των πιλοτικών περιοχών, σύμφωνα με τη «μελέτη εκτίμησης των προϋπαρχόντων συνθηκών στις πιλοτικές περιοχές».

Πιλοτική περιοχή	Κύρια προβλήματα κυνηγών	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ			Γεωργία	
		Κυνήγι	Κτηνοτροφία			
		Είδη που αναφέρονται ως «επιβλαβή»	Κύρια προβλήματα κτηνοτρόφων	Είδη που αναφέρονται ως «επιβλαβή»	Ζημιές κυρίως σε:	Είδη που αναφέρονται ως «επιβλαβή»
PT-1	Λαθροθηρία Θήρευση Έλλειψη διοικητικής υποστήριξης	Αλεπού Αγριόχοιρος Άγρια σκυλιά Αιγυπτιακή μαγκούστα	Χαμηλή αποδοτικότητα Υγειονομικά προβλήματα Απώλεια βοσκοτόπων	Άγρια σκυλιά Αλεπού Γύπες	-	-
PT-2	Έλλειψη θηραμάτων Θήρευση Αλλαγές στη γεωργία	Αιγυπτιακή μαγκούστα Αλεπού Αγριόχοιρος	Χαμηλή αποδοτικότητα Θήρευση Έλλειψη διοικητικής υποστήριξης	Αλεπού Αιγυπτιακή μαγκούστα Άγρια σκυλιά	-	-
ES-1	Λαθροθηρία Συγκρούσεις με κτηνοτρόφους Έλλειψη θηραμάτων / Θήρευση	Αλεπού Αδέσποτοι σκύλοι Αγριόχοιρος	Υπερβολική γραφειοκρατία Χαμηλή αποδοτικότητα	Αλεπού Αδέσποτοι σκύλοι / γάτες Όρνια	-	-
ES-2	Έλλειψη θηραμάτων Θήρευση	Αλεπού Αιγυπτιακή μαγκούστα Αγριόχοιρος	Θήρευση Έλλειψη διοικητικής υποστήριξης	Αλεπού Αιγυπτιακή μαγκούστα Αγριόχοιρος	-	-
ES-3	Αλλαγές στη γεωργία Θήρευση Έλλειψη θηραμάτων	Αλεπού Αγριόχοιρος Κορακοειδή	Χαμηλή αποδοτικότητα Ζημιές από άγρια σκυλιά Απώλεια βοσκοτόπων	Άγρια σκυλιά Αλεπού	-	-
ES-4	Έλλειψη θηραμάτων Έλλειψη διοικητικής υποστήριξης Θήρευση	Αγριόχοιρος Αλεπού Κορακοειδή Άγρια σκυλιά	Χαμηλή αποδοτικότητα Έλλειψη διοικητικής υποστήριξης Απώλεια βοσκοτόπων	Άγρια σκυλιά	-	-
GR-1	Λαθροθηρία Θήρευση Συγκρούσεις με κτηνοτρόφους	Λύκος	Θήρευση	Λύκος Καφέ αρκούδα	Καλλιέργειες Μελίσσια	Καφέ αρκούδα
GR-2	Συγκρούσεις μεταξύ κυνηγών και μεταξύ κυνηγών και κτηνοτρόφων Θήρευση	Κουνάβι Άγρια σκυλιά Κορακοειδή / Αρπακτικά πουλιά	Ασθένειες παραγωγικών ζώων Θήρευση Συγκρούσεις με κυνηγούς	Άγρια σκυλιά	Μελίσσια (επιδρομές από σφήκες)	Σφήκες

Εικόνα 4 – Συχνά τα θύματα της χρήσης δηλητηρίων είναι οικόσιτα ζώα, από τη μια πλευρά λόγω τυχαίας κατανάλωσης δηλητηριασμένων δολωμάτων που είχε ως στόχο κάποιο είδος της άγριας πανίδας, και από την άλλη πλευρά εξαιτίας εσκεμμένης πράξης λόγω προσωπικών αντιδικιών.

Πίνακας 2 – Δεδομένα γνωστών περιστατικών χρήσης δηλητηρίων στις οκτώ πιλοτικές περιοχές, για την περίοδο 2001-2008.

Πιλοτική περιοχή	Περιστατικά δηλητηρίασης	Δηλητηριασμένα Άγρια	Δηλητηριασμένα ζώα που κατοικίδια	Σύνολο	Δηλητηριασμένα δολώματα που εντοπίστηκαν	Κύρια οικογένεια δηλητηρίων
PT-1	46	-	-	142	-	Στρυχνίνη, οργανοφωσφορικά
PT-2	4	35	16	51	1	-
ES-1	27	24	0	24	6	Καρβαμιδικά
ES-2	90	52	57	107	119	Καρβαμιδικά
ES-3	29	8	21	29	17	Καρβαμιδικά
ES-4	15	27	3	30	8	Καρβαμιδικά
GR-1	-	-	-	-	-	-
GR-2	133	133	-	133	0	-

χρήση δηλητηρίων ήταν ακόμα πιο σοβαρή και τα περιστατικά δηλητηριάσεων μελετήθηκαν σε λιγότερες περιπτώσεις, οδηγώντας έτσι στην απουσία δεδομένων για ένα αρκετά γνωστό πρόβλημα.

Παρά τα επίσημα στοιχεία (Πίνακας 2), η πραγματικότητα είναι ακόμα πιο δυσάρεστη. Πολύ συχνά τα δηλητηριασμένα ζώα δεν εντοπίζονται ή στέλνονται σε κέντρα περίθαλψης, με συνέπεια να μην καταγράφονται ως επίσημα στοιχεία. Υπολογίζεται ότι εντοπίζεται μόνο το 10% των άγριων ζώων που σκοτώνονται από δηλητήριο, παραπέμποντας έτσι σε μια σοβαρή πιθανότητα δηλητηρίασης περισσότερων από 10.000 απειλούμενων άγριων ζώων στην Πορτογαλία, την Ισπανία και την Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαετία.

2.2 ΑΠΕΙΛΟΥΜΕΝΗ ΑΓΡΙΑ ΠΑΝΙΔΑ ΣΤΙΣ ΠΙΛΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Επειδή η πιο κοινή χρησιμοποιούμενη μέθοδος δηλητηρίασης είναι η χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, τα είδη που επηρεάζονται περισσότερο είναι τα σαρκοφάγα και τα πτωτομοφάγα. Οι οκτώ πιλοτικές περιοχές του

προγράμματος αντιπροσωπεύουν σημαντικές θέσεις για τη διατήρηση ενός μεγάλου αριθμού κινδυνευόντων ειδών, που έχουν δει τους πληθυσμούς τους να μειώνονται δραστικά λόγω της παράνομης χρήσης των δηλητηρίων (Πίνακας 3).

Εικόνα 5 – Δηλητηριασμένο δόλωμα που βρέθηκε από την Ευρωπαϊκή Ομάδα Σκύλων στην πιλοτική περιοχή Μουρα-Μουραό-Βαρράνκος (PT-2).

Πίνακας 3 – Μερικά από τα κινδυνεύοντα είδη της άγριας πανίδας στις πιλοτικές περιοχές, σύμφωνα με την IUCN (Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης). Το καθεστώς διατήρησης αντιστοιχεί σε: CR – Κρισίμως Κινδυνεύοντα, EN – Κινδυνεύοντα, VU – Τρωτά, NT – Σχεδόν Απειλούμενα, LC – Μειωμένου Ενδιαφέροντος, DD – Ανεπαρκώς Γνωστά.

ΕΙΔΗ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ		ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΣΕ ΚΑΘΕ ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ							
Κοινό όνομα	Επιστημονικό όνομα	PT1	PT2	ES1	ES2	ES3	ES4	GR1	GR2
Γυπαετός	<i>Gypaetus barbatus</i>						EN		CR
Ευρασιατικό Όρνιο	<i>Gyps fulvus</i>	NT	NT	LC	LC	LC	LC		VU
Ευρασιατικός Μαυρόγυπας	<i>Aegypius monachus</i>	CR	CR	VU					
Ασπροπάρης	<i>Neophron percnopterus</i>	EN		E	E			CR	
Ιβηρικός Βασιλαετός	<i>Aquila adalberti</i>	CR	CR	E	E				
Χρυσαιετός	<i>Aquila chrysaetos</i>	EN	EN	VU	VU	VU	VU	EN	EN
Σπιζαιετός	<i>Aquila fasciata</i>	EN	EN	VU	VU	VU	VU		VU
Κραυγαετός	<i>Aquila pomarina</i>							EN	
Ψαλιδιάρης	<i>Milvus milvus</i>	CR	CR	E	E			DD	
Τσίφτης	<i>Milvus migrans</i>	LC	LC	LC	LC	LC	LC	CR	
Λύκος	<i>Canis lupus</i>	EN*			CR*			VU**	
Αγριόγατος	<i>Felis silvestris</i>	VU	VU	LC	LC	LC	LC	LC	EN***
Ευρωπαϊκή Καφέ Αρκούδα	<i>Ursus arctos</i>							EN	

* Ιβηρικός λύκος (*Canis lupus signatus*) ** Λύκος (*Canis lupus*) *** Κρητικός αγριόγατος (*Felis silvestris cretensis*).

Εικόνα 6 – Γυπαετός (*Gypaetus barbatus*).

Εικόνα 7 – Όρνια (*Gyps fulvus*) νεκρά από δηλητηρίαση στην πιλοτική περιοχή ΡΤ-1 (Πορτογαλία).

Εικόνα 8 – Λύκος (*Canis lupus*).

Εικόνα 9 – Ευρωπαϊκή Καφέ Αρκούδα (*Ursus arctos*).

Εικόνα 10 – Αστροπάρης (*Neophron percnopterus*).

Ευρωπαϊκά Δίκτυα Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων

Το πρόγραμμα αναπτύχθηκε γύρω από την προσπάθεια αντιμετώπισης της απώλειας της βιοποικιλότητας που οφείλεται στην παράνομη δηλητηρίαση, μέσω μιας κοινωνικής προσέγγισης. Η εργασία επικεντρώθηκε στους τομείς της αγροτικής δραστηριότητας που συνδέονται συχνότερα με την παράνομη αυτή πρακτική (συγκεκριμένα την κτηνοτροφία και το κυνήγι) και στην τοπική αυτοδιοίκηση (δήμοι), που αποτελούν τους επίσημους δημόσιους φορείς που είναι πλησιέστεροι στους πολίτες.

Για να επιτευχθούν οι προβλεπόμενοι στόχοι του έργου εφαρμόστηκαν ειδικά εργαλεία και δράσεις, που απευθύνονταν σε τρία δίκτυα και συγκεκριμένα στα ακόλουθα:

- Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κτηνοτρόφων Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων (ENSAIP).
- Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δήμων Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων (ENMAIP).
- Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κυνηγετικών Συλλόγων / Κυνηγών Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων (ENHAIP).

Συνολικά, τα τρία δίκτυα απαρτίζονται από 404 μέλη που μοιράζονται την επιθυμία της επίτευξης ενός καθαρού από δηλητήρια περιβάλλοντος (Πίνακας 4). Μέσω αυτών των δικτύων, οι τοπικές κοινωνίες μπορούν να

συμμετέχουν και να ενσωματώνουν τις ανάγκες, τις αντιλήψεις και τα συμφέροντά τους στη διαχείριση του αγροτικού χώρου, καθώς επίσης να ενημερώνονται για το κόστος της απώλειας της βιοποικιλότητας αλλά και των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από τις δράσεις ενάντια στην παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων.

Εικόνα 11 – Μέλος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Κτηνοτρόφων Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων στην πιλοτική περιοχή GR-2, με την πινακίδα αναγνώρισης της συμμετοχής του στο δίκτυο.

Πίνακας 4 – Ευρωπαϊκά Δίκτυα Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων, αριθμός αρχικά προβλεπόμενων μελών και αριθμός ενεργών μελών που υπέγραψαν σχετικά πρωτόκολλα συνεργασίας.

Κωδικός	ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΧΡΗΣΗ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΟΛΩΜΑΤΩΝ					
	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ		ΔΗΜΟΙ		ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ / ΚΥΝΗΓΟΙ	
	Προβλεπόμενα	Ενεργά Μέλη	Προβλεπόμενα	Ενεργά Μέλη	Προβλεπόμενα	Ενεργά Μέλη
PT-1	30	32	2	2	18	18
PT-2	30	27	3	3	18	4
ES-1	30	22	16	8	18	13
ES-2	30	3	25	8	18	16
ES-3	30	24	17	15	18	19
ES-4	30	28	21	7	18	14
GR-1	30	47	3	3	18	28
GR-2	30	41	12	12	18	10
ΣΥΝΟΛΟ	240	224	99	58	144	122

3.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΧΡΗΣΗ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΟΛΩΜΑΤΩΝ (ENSAIP)

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κτηνοτρόφων Εναντίον στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων (ENSAIP) συγκεντρώνει συνολικά 224 κτηνοτρόφους. Για να επιτευχθεί η σύσταση του Δικτύου ENSAIP πραγματοποιήθηκαν απευθείας συναντήσεις με μεμονωμένους κτηνοτρόφους και κτηνοτροφικούς συλλόγους, στους οποίους εξηγήθηκαν οι στόχοι του έργου και οι προβλεπόμενες δράσεις του δικτύου.

Η προσχώρηση κτηνοτρόφων στο Δίκτυο ENSAIP δεν ήταν πάντοτε εύκολη αποστολή, κυρίως λόγω οικονομικών δυσχερειών που σχετίζονταν με τη χαμηλή αποδοτικότητα των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και των ζημιών ή απωλειών που προκαλούνται από την άγρια ζωή, ή από τη δυσπιστία στα περιβαλλοντικά προγράμματα. Προκειμένου να ξεπεραστεί αυτό το εμπόδιο, σημαντικό ρόλο έπαιξε μια σχέση βασισμένη στην εμπιστοσύνη, καθώς οι κτηνοτρόφοι και οι εκπρόσωποι των συλλόγων που αποτελούσαν δηνητικά μέλη του Δικτύου κατέστησαν ουσιαστικοί συνομιλητές του προγράμματος, ενισχύοντας έτσι την προσπάθεια ένταξης στο δίκτυο όσων κτηνοτρόφων ήταν περισσότερο διστακτικοί.

Ο αριθμός των μελών του ENSAIP αυξανόταν συνεχώς κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος, αποδεικνύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη σπουδαιότητα της διάδοσης των αποτελεσμάτων και του προσωπικού παράγοντα εμπιστοσύνης, τόσο για το προσωπικό του έργου όσο και για τους τοπικούς συνομιλητές.

Τα διαθέσιμα εργαλεία ενάντια στα δηλητηριασμένα δολώματα (Πίνακας 5) επιλέχθηκαν και εφαρμόστηκαν σύμφωνα με τις ειδικές ανάγκες της κάθε κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης και των οικολογικών χαρακτηριστικών των πιλοτικών περιοχών.

Εικόνα 12 – Υλοποίηση μεθόδου ενάντια στη θήρευση με τη χρήση συσκευών για την απώθηση κορακοειδών στην εγκατάσταση κτηνοτρόφου στην πιλοτική περιοχή GR-2.

Πίνακας 5 – Εργαλεία ενάντια στην παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο του Δικτύου Κτηνοτρόφων (ENSAIP).

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΧΡΗΣΗ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΟΛΩΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ ΣΕ ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΖΩΩΝ (ΜΕΛΗ ΤΟΥ ENSAIP)	
Έλεγχος διαχείρισης άγριων/αδέσποτων ζώων	Τεχνικές συναντήσεις με φορείς που σχετίζονται με τον έλεγχο των άγριων/αδέσποτων ζώων .
	Συναντήσεις με κτηνοτρόφους και υπαλλήλους περιβαλλοντικών φορέων για τον συντονισμό των προσπαθειών ελέγχου άγριων/αδέσποτων ζώων.
	Διανομή παγίδων για θηλαστικά σε αρμόδιες υπηρεσίες για τη σύλληψη άγριων/αδέσποτων ζώων.
	Ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων σύλληψης άγριων/αδέσποτων ζώων.
Μέθοδοι ελαχιστοποίησης της θήρευσης για την προστασία του ζωικού κεφαλαίου	Παραχώρηση ποιμενικών σκύλων.
	Ηλεκτρονική σήμανση ποιμενικών σκύλων με μικροσίτπ.
	Εφαρμογή ηλεκτρικών φρακτών.
	Εγκατάσταση αποτρεπτικών συσκευών για τα κορακοειδή.
Παροχή τεχνικών συμβουλών	Τεχνικές συμβουλές για την αξιολόγηση της κτηνοτροφικής διαδικασίας, προτάσεις για τη χρήση μέτρων για την αντιμετώπιση της θήρευσης και τρόποι για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων με τους κυνηγούς.
	Διαμεσολάβηση για την επίλυση των συγκρούσεων με τους κυνηγούς.
	Διαθεσιμότητα της Ευρωπαϊκής Ομάδας Σκύλων για την ανίχνευση πιθανών περιπτώσεων δηλητηρίασης.
	Υποστήριξη σε διοικητικά θέματα.
	Δωρεάν τηλεφωνική γραμμή.
Παροχή νομικών συμβουλών	Νομικές συμβουλές σε κτηνοτρόφους για περιστατικά σχετιζόμενα με δηλητηρίαση.
Ευαισθητοποίηση-Ενημέρωση	Παράδοση έντυπου ενημερωτικού υλικού (φυλλάδια, αφίσες κ.ά.), σεμινάρια, εκδηλώσεις, εργαστήρια και άλλες δράσεις.

Εικόνα 13 – Ηλεκτρονική σήμανση ποιμεικού σκύλου κτηνοτρόφου – μέλους του Δικτύου ENSAIP, στην πιλοτική περιοχή ΡΤ-2.

Εικόνα 14 – Παράδοση ποιμεικού σκύλου σε κτηνοτρόφο – μέλος του Δικτύου ENSAIP, στην πιλοτική περιοχή GR-1.

3.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΔΗΜΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΧΡΗΣΗ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΟΛΩΜΑΤΩΝ (ΕΝΜΑΙΡ)

Για τον σχεδιασμό του Ευρωπαϊκού Δικτύου Δήμων Εναντία στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων (ΕΝΜΑΙΡ) πραγματοποιήθηκε παρουσίαση των στόχων και των δράσεων του προγράμματος σε κάθε Δήμο, μέσω επίσημων επιστολών και/ή απευθείας συναντήσεων με το προσωπικό των προς ένταξη στο δίκτυο Δήμων.

Για τους περισσότερους Δήμους, το Δίκτυο ΕΝΜΑΙΡ θεωρήθηκε ως μια σπουδαία ευκαιρία για την ενεργή εμπλοκή τους στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος. Παρόλα αυτά, ορισμένες δημοτικές αρχές ανταποκρίθηκαν αρνητικά στο πρόγραμμα. Οι κύριοι αποτρεπτικοί παράγοντες για τη συμμετοχή Δήμων στο Δίκτυο ΕΝΜΑΙΡ σχετίζονταν με: α) το τμήμα της συμφωνίας, που καθόριζε ότι ο Δήμος-μέλος του Δικτύου ΕΝΜΑΙΡ έπρεπε να ενεργεί ως κατήγορος σε περιπτώσεις δηλητηριάσεων, β) τις διαφοροποιήσεις σε πολιτικό επίπεδο (περιφερειακό και τοπικό), και γ) τις προηγούμενες αντιδικίες με τις υπηρεσίες περιβάλλοντος.

Πίνακας 6 - Εργαλεία ενάντια στην παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο του Δικτύου Δήμων (ΕΝΜΑΙΡ).

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΧΡΗΣΗ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΟΛΩΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ ΣΕ ΔΗΜΟΥΣ (ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΕΝΜΑΙΡ)	
Διαχείριση κυνηγιού	Διαχείριση κυνηγιού στις κυνηγετικές περιοχές των Δήμων (ως περιοχές μελών του Δικτύου ΕΝΜΑΙΡ).
Ευαισθητοποίηση-Ενημέρωση	Διανομή ενημερωτικού υλικού (φυλλάδια, αφίσες κ.ά.).
	Εκδηλώσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης για το κοινό. Ομιλίες σε σχολεία.
Παροχή τεχνικών συμβουλών	Συμμετοχή σε επιστημονικά εργαστήρια.
	Συναντήσεις μεταξύ των μελών του Δικτύου ΕΝΜΑΙΡ.
	Δωρεάν τηλεφωνική γραμμή.
Παροχή νομικών συμβουλών	Νομικές συμβουλές σε Δήμους για περιστατικά σχετικά με δηλητηρίαση.
Εκπαίδευση τοπικών περιβαλλοντικών φορέων	Σεμινάρια και εργαστήρια σχετικά με τους φυσικούς πόρους, σε τοπικούς φορείς που εμπλέκονται με το περιβάλλον.

Το Δίκτυο ΕΝΜΑΙΡ απαρτίζεται από 58 Δήμους, που είναι διάσπαρτοι στις 8 πιλοτικές περιοχές του προγράμματος. Κατά τη διάρκεια του έργου αναπτύχθηκαν αρκετά εργαλεία και δράσεις ενάντια στη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων (Πίνακας 6), λαμβάνοντας υπόψη τα κοινωνικά και διοικητικά χαρακτηριστικά κάθε Δήμου-μέλους του ΕΝΜΑΙΡ.

Εικόνα 15 – Δράση περιβαλλοντικής ενημέρωσης σχετικά με τα είδη που είναι περισσότερο ευπαθή στη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων στην πιλοτική περιοχή ES-3.

Εικόνα 16 – Δημόσια εκδήλωση σχετικά με τη σημασία των Ευρωπαϊκών Δικτύων για την καταπολέμηση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων στην πιλοτική περιοχή ES-2.

Εικόνα 17 – Εργαστήρια που απευθύνονταν σε τεχνικό προσωπικό στην πιλοτική περιοχή ES-4.

3.3 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ / ΚΥΝΗΓΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΧΡΗΣΗ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΟΛΩΜΑΤΩΝ (ENHAIP)

Για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικτύου Κυνηγετικών Συλλόγων / Κυνηγών Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων (ENHAIP) πραγματοποιήθηκαν αρκετές άμεσες συναντήσεις με εκπροσώπους των βασικότερων κυνηγετικών συλλόγων κάθε πιλοτικής περιοχής, στους οποίους παρουσιάστηκε αναλυτικά το πρόγραμμα.

Το Δίκτυο ENHAIP έφτασε τον συνολικό αριθμό των 122 κυνηγετικών περιοχών/κυνηγετικών συλλόγων/κυνηγών, αριθμός ελαφρά χαμηλότερος από αυτόν που αρχικά αναμενόταν. Η προσέγγιση των κυνηγετικών συλλόγων προκειμένου να λάβουν μέρος στη μάχη ενάντια στην παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων δεν ήταν πάντα εύκολη, ενώ ορισμένοι κυνηγοί δεν κατέστη δυνατό να πειστούν εντελώς για το πρόβλημα της παράνομης δηλητηρίασης ή δεν ήταν τόσο ευαισθητοποιημένοι γύρω από τα περιβαλλοντικά θέματα. Όπως φάνηκε και με τους κτηνοτρόφους και τη δημιουργία του Δικτύου ENSAIP, ο κυνηγετικός τομέας βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις διαπροσωπικές σχέσεις και τις σχέσεις εμπιστοσύνης. Για

τον λόγο αυτό, η συνεχής και στενή συνεργασία με αυτούς που έγιναν μέλη του δικτύου ήταν θεμελιώδους σημασίας για την ίδρυση και ανάπτυξη του Δικτύου ENHAIP. Επιπροσθέτως, οι εκδηλώσεις δημοσιοποίησης του προγράμματος στο ευρύ κοινό έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην αναγνώριση της αποτελεσματικότητας κάποιων μέτρων, ενθαρρύνοντας έτσι και άλλους κυνηγούς να συμμετάσχουν στο ENHAIP.

Η επιλογή των εργαλείων ενάντια στη δηλητηρίαση που εφαρμόστηκαν (Πίνακας 7) εξαρτήθηκαν από τα χαρακτηριστικά και τα προβλήματα που εντοπίστηκαν σε κάθε κυνηγετική περιοχή, καθώς και από τα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και διοικητικά στοιχεία της κάθε πιλοτικής περιοχής.

Πίνακας 7 – Εργαλεία ενάντια στην παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο του Δικτύου Κυνηγετικών Συλλόγων / Κυνηγών (ΕΝΗΑΙΡ).

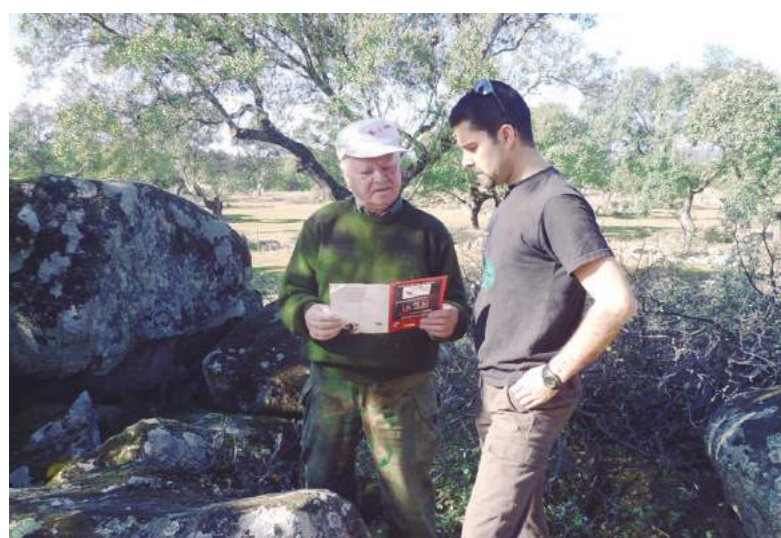
ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΧΡΗΣΗ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΟΛΩΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ ΣΕ ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΥΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ / ΚΥΝΗΓΟΥΣ (ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΕΝΗΑΙΡ)	
Έλεγχος διαχείρισης άγριων/αδέσποτων ζώων	Τεχνικές συναντήσεις με φορείς που σχετίζονται με τον έλεγχο των άγριων/αδέσποτων ζώων.
	Ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων σύλληψης άγριων/αδέσποτων ζώων.
Παροχή τεχνικών συμβουλών	Τεχνικές συμβουλές για το κυνήγι και τη διαχείριση της θήρευσης.
	Συναντήσεις μεταξύ των μελών του ΕΝΗΑΙΡ.
	Διαμεσολάβηση για την επίλυση των συγκρούσεων με τον κτηνοτροφικό τομέα.
	Δωρεάν τηλεφωνική γραμμή.
Παροχή νομικών συμβουλών	Νομικές συμβουλές σε κυνηγούς για περιστατικά σχετιζόμενα με δηλητηρίαση.
Μέθοδοι ελέγχου της θήρευσης στη βάση της βελτίωσης των ενδιατημάτων	Ανάπτυξη μελέτης για τη βελτίωση των ενδιατημάτων (πιλοτικές περιοχές GR-1 και GR-2).
	Ηλεκτρονική σήμανση κυνηγετικών σκύλων με μικροσίτπ.
Ευαισθητοποίηση-Ενημέρωση	Παράδοση έντυπου ενημερωτικού υλικού (φυλλάδια, αφίσες κ.ά.), σεμινάρια, εκδηλώσεις, εργαστήρια και άλλες δράσεις.

Εικόνα 18 – Υπογραφή συμβολαίου με τον κ. Ferreira για την ένταξή του στο Δίκτυο ΕΝΗΑΙΡ, στην πιλοτική περιοχή PT-2.

Εικόνα 19 – Οι κτηνίατροι που συνεργάστηκαν με το πρόγραμμα, τοποθετούν μικροσίτπ σε έναν κυνηγετικό σκύλο, στο πλαίσιο της εκστρατείας ηλεκτρονικής σήμανσης κυνηγετικών σκύλων στην Κρήτη (πιλοτική περιοχή GR-2).

Εικόνα 20 – Τεχνική υποστήριξη στα μέλη του Δικτύου ΕΝΗΑΙΡ στην πιλοτική περιοχή ES-1.

Αποτίμηση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων

Ενα μοναδικό δηλητηριασμένο δόλωμα ή νεκρό ζώο αφημένο στην ύπαιθρο μπορεί να οδηγήσει αδιακρίτως σε εκατοντάδες θύματα από δηλητηρίαση, αντιπροσωπεύοντας έτσι μια εξαιρετικά σοβαρή απειλή τόσο για κατοικίδια ζώα και είδη της άγριας πανίδας, όσο και για τον άνθρωπο. Το γεγονός αυτό τονίζει ακόμα περισσότερο την ανάγκη όχι μόνο να σταματήσει η παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, αλλά επίσης να ανιχνευθούν και να μετακινηθούν όλα τα δηλητηριασμένα δολώματα και πτώματα ζώων που έχουν αφεθεί στη φύση, ώστε να σταματήσει η θανάτωση ειδών της πανίδας ως αποτέλεσμα αλυσιδωτών δηλητηριάσεων.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου, υλοποιήθηκαν δύο διαφορετικές δράσεις:

- Αυτοψίες πεδίου από την Ευρωπαϊκή Ομάδα Σκύλων (ECT).
- Παρακολούθηση των βιοδεικτών του προγράμματος.

4.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΜΑΔΑ ΣΚΥΛΩΝ (ECT)

Η Ευρωπαϊκή Ομάδα Σκύλων (European Canine Team / ECT) αποτελείται από έναν εκπαιδευτή σκύλων και μια ομάδα έξι (6) έως δέκα (10) σκυλιών, ειδικά εκπαιδευμένων στην ανίχνευση δηλητηριασμένων δολωμάτων και πτωμάτων στο πεδίο. Η Ευρωπαϊκή Ομάδα Σκύλων πραγματοποίησε ετήσιες επιθεωρήσεις στις οκτώ πιλοτικές περιοχές του προγράμματος, με σκοπό τον εντοπισμό περιστατικών παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευμένων σκύλων στην αποκάλυψη της παράνομης αυτής δραστηριότητας.

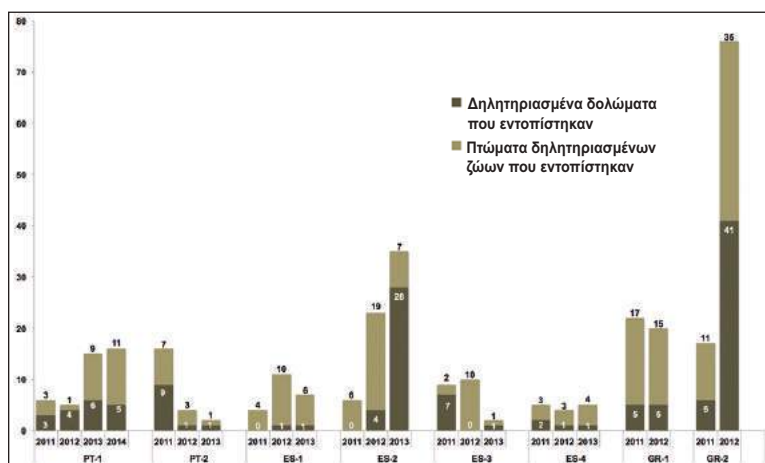
Μεταξύ των ετών 2011 και 2014, η Ευρωπαϊκή Ομάδα Σκύλων έφερε σε πέρας 303 αυτοψίες πεδίου στις πιλοτικές περιοχές του προγράμματος, εντοπίζοντας 126 δηλητηριασμένα δολώματα και 205 δηλητηριασμένα ζώα, τα οποία δεν θα μπορούσαν να εντοπιστούν με άλλο τρόπο. Σε κάθε επιθεώρηση, την Ομάδα Σκύλων συνόδευαν οι τεχνικοί πεδίου του προγράμματος και οι εκ-

Εικόνα 21 – Κοινή εργασία ανάμεσα στις ομάδες του προγράμματος και τις Πορτογαλικές και Ισπανικές κρατικές περιβαλλοντικές υπηρεσίες στην πιλοτική περιοχή PT-2.

Εικόνα 22 – Συλλογή δηλητηριασμένου δολώματος από την Ευρωπαϊκή Ομάδα Σκύλων στην πιλοτική περιοχή GR-1.

Εικόνα 23 – Αποτελέσματα των αυτοψιών της Ευρωπαϊκής Ομάδας Σκύλων στις οκτώ πιλοτικές περιοχές του προγράμματος.

πρόσωποι των περιβαλλοντικών υπηρεσιών κάθε περιοχής. Κάθε στοιχείο που εντοπιζόταν και σημειούνταν από την Ευρωπαϊκή Ομάδα Σκύλων ως εύρημα με ίχνη δηλητηρίου, συλλεγόταν από τις επίσημες δημόσιες αρχές ως πιθανό αποδεικτικό στοιχείο σε περίπτωση νομικής δράσης και αποστέλλοταν για εργαστηριακές αναλύσεις. Ο περιορισμένος αριθμός σχετικών τοξικολογικών εργαστηρίων και/ή η υψηλή τιμή διενέργειας λεπτομερών εργαστηριακών αναλύσεων αποδείχθηκε ότι είναι μία από τις μεγαλύτερες δυσκολίες για την εφαρμογή ορθών νομικών δράσεων ενάντια στη χρήση των δηλητηριασμένων δολωμάτων.

Η αποτελεσματικότητα της δουλειάς της Ευρωπαϊκής Ομάδας Σκύλων αποτιμήθηκε μέσω και του αριθμού των θετικών εργαστηριακών αποτελεσμάτων που αφο-

ρούσαν στην ύπαρξη δηλητηρίου στα συλλεγόμενα δείγματα. Αυτή η αποτελεσματικότητα ποικίλλει μεταξύ των ετών και μεταξύ των πιλοτικών περιοχών, κυρίως λόγω της αποδόμησης των ουσιών που περιείχαν τα δείγματα, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό. Εντούτοις, η αποτελεσματικότητα της Ευρωπαϊκής Ομάδας Σκύλων ήταν μεγαλύτερη από 85%, αποδεικνύοντας ότι το συγκεκριμένο εργαλείο αποτελεί ένα εξαιρετικό μέσο στη μάχη ενάντια στην παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων και στη διακοπή της αλυσίδας δηλητηριάσεων στη φύση.

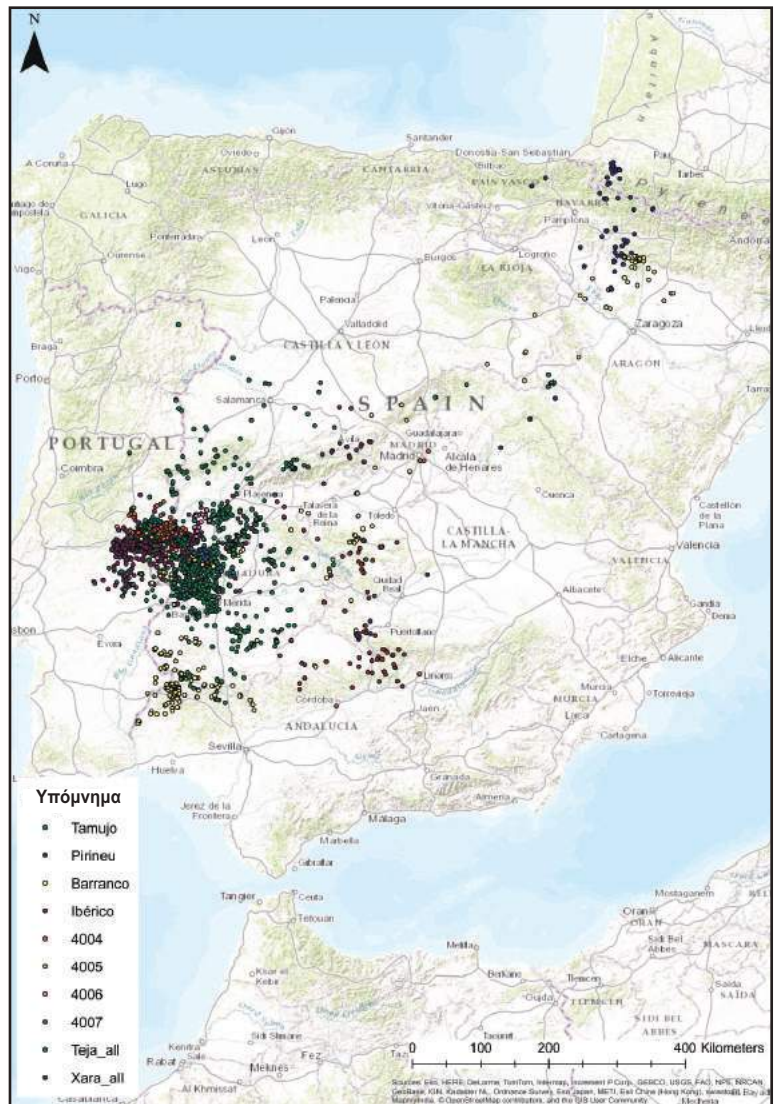
Εικόνα 24 – Εντοπισμός δηλητηριασμένου νεκρού όρνιου (*Gyps fulvus*) στην πιλοτική περιοχή GR-2.

4.2 ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΒΙΟΔΕΙΚΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΟΛΩΜΑΤΩΝ

Βιοδείκτες για την παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων είναι τα είδη που μέσω των διατροφικών τους συμπεριφορών είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα στη χρήση δηλητηρίων, όπως είναι τα σαρκοφάγα και τα πτωματοφάγα ζώα. Μέσω της παρακολούθησης αυτών των βιοδεικτών αναμενόταν να εντοπιστούν περιστατικά δηλητηρίασης σε σύντομο χρονικό διάστημα, καθώς επίσης να βρεθούν οι κύριες πηγές τροφής και οι περιοχές τροφοληψίας των ειδών αυτών, ώστε μέσω αυτών των στοιχείων να εξακριβωθούν οι τοποθεσίες στις οποίες γίνεται συχνή χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων.

Στη δράση αυτή είχε αρχικά προβλεφθεί η σημαση 40 ζώων-βιοδεικτών ανά πιλοτική περιοχή, 30 με ραδιοπομπούς και 10 με δορυφορικούς πομπούς. Παρόλα αυτά, η ανάλυση που πραγματοποιήσε ο επιστημονικός σύμβουλος του έργου, δηλαδή ο Βιολογικός Σταθμός της Doñana (Estación Biológica de Doñana), στα αρχικά αποτελέσματα που συγκεντρώθηκαν στις Ισπανικές πιλοτικές περιοχές, έδειξε μια ανισορροπία μεταξύ των συλλήψεων και των προσπαθειών παρακολούθησης από τη μία πλευρά και των πενιχρών αποτελεσμάτων από την άλλη, γεγονός που οδήγησε στη διακοπή αυτής της δράσης.

Σε τρεις πιλοτικές περιοχές (PT-1, PT-2 και GR-2) η δράση παρέμεινε ενεργή, με αλλαγές στις μεθόδους εντοπισμού, προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερος αριθμός παρακολουθούμενων πτηνών. Συνολικά 246 πτωματοφάγα και αρπακτικά πτηνά

Εικόνα 25 – Χάρτης με τις μετακινήσεις 10 γυπών, που ραδιομαρκίστηκαν (radio tagged) στην πιλοτική περιοχή PT-1.

Πίνακας 8 – Βιοδείκτες που παρακολουθήθηκαν – είδη και αριθμός σημασμένων πτηνών και μέθοδος παρακολούθησης.

Κοινό όνομα	Επιστημονικό όνομα	Είδος σήμανσης	Αρ.	Αρ. παρακολουθούμενων πουλιών
Γυπαετός	<i>Gypaetus barbatus</i>	Ραδιοπομπός	2	2
		Επικέτες φτερών	138	
Ευρασιατικό Όρνιο	<i>Gyps fulvus</i>	Ραδιοπομπός	23	165
		Πομπός GPS-GSM	4	
Γύπας του Rüppell	<i>Gyps rueppellii</i>	Επικέτες φτερών	1	1
		Επικέτες φτερών	3	
Ευρασιατικός Μαυρόγυπας	<i>Aegypius monachus</i>	PTT ηλιακός πομπός GSM	3	9
		Πομπός GPS-GSM	3	
Ψαλιδιάρης	<i>Milvus milvus</i>	Επικέτες φτερών	3	3
Τσίφτης	<i>Milvus migrans</i>	Επικέτες φτερών	3	3
Γερακίνα	<i>Buteo buteo</i>	Επικέτες φτερών	1	1
Νανόμπουφος	<i>Asio otus</i>	Έγχρωμα δακτυλίδια PVC	25	38
		Έγχρωμα δακτυλίδια PVC + ραδιοπομπός	13	
Κόρακας	<i>Corvus corax</i>	Έγχρωμα δακτυλίδια PVC	14	24
		Έγχρωμα δακτυλίδια PVC + ραδιοπομπός	10	

246

Εικόνα 26 – Παρατήρηση μαυρόγυπα μαρκαρισμένου με ετικέτες φτερούγων (wing tags) στην πιλοτική περιοχή ΡΤ-2.

σημάνθηκαν, από 9 διαφορετικά είδη βιοδεικτών (Πίνακας 8). Τα είδη αυτά επιλέχθηκαν λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως η επικράτεια, ο πληθυσμός και η ευκολία σύλληψης ενός ικανοποιητικού αριθμού δειγμάτων, προκειμένου να επιτευχθούν σωστές εκτιμήσεις των επιπτώσεων της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων.

Από τα παρακολουθούμενα πτηνά, συνολικά 13 βρέθηκαν νεκρά:

- 8 γύπες – 1 νεκρός λόγω πρόσκρουσης σε ανεμογεννήτρια, 2 με απροσδιόριστη αιτία θανάτου λόγω της προχωρημένης κατάστασης αποσύνθεσης των πτωμάτων, 1 από παράνομο πυροβολισμό στη Σενεγάλη, 1 από πνιγμό, 2 από ηλεκτροπληξία σε γραμμές ηλεκτροδότησης, και 1 από παράνομη παγίδευση στο Μαρόκο.
- 1 μαυροκόρακας και 4 νανόμπουφοι – όλα με πιθανή αιτία θανάτου τη δηλητηρίαση, η οποία όμως δεν κατέστη δυνατό να επιβεβαιωθεί, λόγω της κατάστασης μούμιοποίησης των πτωμάτων και της αδυναμίας πραγματοποίησης τοξικολογικών αναλύσεων.

Συμπερασματικά, η παρακολούθηση των βιοδεικτών για τη διαπίστωση της χρήσης δηλητηρίων αποδείχθηκε μια

αρκετά καλή μέθοδος για τον προσδιορισμό των περιοχών τροφοληψίας των ειδών-στόχων, των εποχιακών ή ακόμη και ημερήσιων κινήσεών τους, καθώς και των περιοχών στις οποίες τα πουλιά είναι περισσότερο πιθανά να δηλητηριαστούν. Οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν βοήθησαν επίσης στο να κατανοηθούν καλύτερα τα παράπονα που αναφέρθηκαν από τους κτηνοτρόφους, όσον αφορά σε πιθανές επιθέσεις αρπακτικών πουλιών στο ζωικό κεφάλαιο, ενώ πολλές επιστημονικές πληροφορίες μπορούν πλέον να χρησιμοποιηθούν για τους σκοπούς προστασίας και διατήρησης της άγριας ζωής.

Ωστόσο, η μέθοδος αυτή απέτυχε να ανιχνεύσει την αιτία θανάτου των πτηνών, καθώς κάποια πουλιά πιθανά να πέθαναν σε μη-προσβάσιμες περιοχές ή να βρέθηκαν μερικές ημέρες/εβδομάδες αργότερα και οι τοξικές ουσίες να αποσυντέθηκαν/διασπάστηκαν, καθιστώντας έτσι ανέφικτη τη διεξαγωγή τοξικολογικών αναλύσεων. Παρόλα αυτά, τα δεδομένα μετακινήσεων που συγκεντρώθηκαν σε συνδυασμό με την παρακολούθηση του πληθυσμού και τα δεδομένα των κέντρων περίθαλψης άγριας πανίδας μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην αξιολόγηση των επιπτώσεων της χρήσης δηλητηρίων στην άγρια ζωή.

Δράσεις ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης του κοινού και δημοσιοποίηση του προγράμματος

Το πρόγραμμα LIFE «Καινοτομίες Ενάντια στα Δηλητηριασμένα Δολωμάτα» (LIFE IAP) αποσκοπούσε στην καταπολέμηση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων μέσω μιας συμμετοχικής και κοινωνικής προσέγγισης, δίνοντας έμφαση στη σημασία της εμπλοκής τόσο των τοπικών κοινωνιών και φορέων, όσο και του γενικότερου πληθυσμού. Τα τρία Ευρωπαϊκά Δίκτυα Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων που δημιουργήθηκαν (βλέπε Κεφάλαιο 3) επικεντρώθηκαν σε ομάδες-στόχους που ασχολούνται με δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα, ενώ όσον αφορά στον γενικό πληθυσμό και τους μαθητές, υλοποιήθηκαν εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.

Πάντως, η βασική θεματική του έργου – δηλαδή η παράνομη δηλητηρίαση – δεν αποτελεί ένα εύκολο και γενικά ελκυστικό θέμα για το κοινό και σίγουρα όχι για τα παιδιά. Για να ξεπεραστεί αυτό το εμπόδιο, οι εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης πραγματοποιήθηκαν με τρόπο που θα μπορούσε να τις καταστήσει πιο ευχάριστες. Οποτεδήποτε ήταν αυτό εφικτό, οι εκστρατείες που περιελάμβαναν δράσεις όπως δημόσιες ομιλίες, στρογγυλά τραπέζια, ημέρες αφιερωμένες στο πρόγραμμα ή παρουσιάσεις σε σχολικές αίθουσες, συνδέονταν με άλλες «λιγότερο συνηθισμένες» δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα:

- Δημόσιες επιδείξεις από την Ευρωπαϊκή Ομάδα Σκύλων.
- Απελευθερώσεις άγριων πτηνών στη φύση.
- Συμμετοχή σε φεστιβάλ, πανηγύρια, εκθέσεις, σεμινάρια και άλλες δημόσιες εκδηλώσεις.
- Εκδρομές στις πιλοτικές περιοχές.
- Θεατρικά δρώμενα, αφηγήσεις παραμυθιών και εκθέσεις.

Το ενημερωτικό και εκπαιδευτικό υλικό που παράχθηκε, παρουσίαζε το πρόβλημα της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων με

Εικόνα 27 – Συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ομάδας Σκύλων σε δράσεις ενημέρωσης και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην πιλοτική περιοχή ES-2.

Εικόνα 28 – Δράση περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε ένα από τα σχολεία της πιλοτικής περιοχής GR-1.

σαφή και απλό τρόπο, ενώ παράλληλα ενθάρρυνε την ενεργή συμμετοχή των πολιτών και των εμπλεκόμενων ομάδων. Τα υλικά του προγράμματος παραδόθηκαν στα τρία δίκτυα, σε δημόσιες διοικητικές υπηρεσίες, σε σχολεία και στο γενικό κοινό κατά τη διάρκεια συναντήσεων και δημόσιων δράσεων ενημέρωσης.

Έως τη λήξη του προγράμματος είχαν προσεγγιστεί 15.000 μαθητές και είχαν πραγματοποιηθεί περισσότερες από 340 δράσεις ευαισθητοποίησης που απευθύνονταν στις τοπικές κοινωνίες. Επιπλέον, και προκειμένου να προσεγγιστεί ένα ευρύτερο ακροατήριο, προωθήθηκαν περισσότερα από 130 δελτία Τύπου, δόθηκαν περισσότερες από 30 ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές συνεντεύξεις και δημοσιεύτηκαν 170 άρθρα στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης της Ισπανίας, της Πορτογαλίας και της Ελλάδας. Το έργο, οι στόχοι, οι δράσεις και τα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν επίσης σε 13 ευρωπαϊκά επιστημονικά σεμινάρια, συνέδρια και συναντήσεις εργασίας, ενώ παράλληλα οργανώθηκαν 19 τεχνικά και επιστημονικά εργαστήρια για στελέχη περιβαλλοντικών υπηρεσιών και δημόσιους υπαλλήλους.

Επίσης διοργανώθηκε ένα διεθνές συνέδριο με θέμα: «Δηλητήρια, Άγρια Ζωή και Κοινωνία», στο οποίο συμ-

Εικόνα 29 – T-shirt ενάντια στη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων στην πιλοτική περιοχή PT-1.

μετείχαν μερικοί από τους καλύτερους Ευρωπαίους ειδικούς στη μάχη ενάντια στα δηλητήρια από νομικής, τοξικολογικής και περιβαλλοντικής άποψης. Στο συνέδριο συμμετείχαν επίσης 200 επιστήμονες από 9 ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίοι μοιράστηκαν τις γνώσεις τους γύρω από αυτή τη θεματική.

Όλες οι δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης θεωρήθηκαν θεμελιώδεις για την αλλαγή νοοτροπίας και την εξασφάλιση της μακροχρόνιας επίδρασης του προγράμματος στη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Εικόνα 30 – Δράση περιβαλλοντικής ενημέρωσης στην πιλοτική περιοχή ES-3.

Καινοτομίες ενάντια στα δηλητηριασμένα δολώματα – Κύρια αποτελέσματα

Το πρόγραμμα είχε ήδη από το ξεκίνημά του χαρακτηριστικά που το έκαναν ένα ιδιαίτερα απαιτητικό έργο. Η χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, μια παλιά και βαθειά ριζωμένη πρακτική, παραμένει παρούσα, ακόμα και αν θεωρήθηκε παράνομη πριν από μερικά χρόνια. Επιπροσθέτως, οι ομάδες στις οποίες επικεντρώθηκε το έργο, δηλαδή ομάδες σχετιζόμενες με τις παραδοσιακές αγροτικές δραστηριότητες, είναι μερικές φορές απρόθυμες να εφαρμόσουν στην καθημερινότητά τους νέες μεθόδους. Και τέλος, το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής του έργου, δηλαδή οι οκτώ πιλοτικές περιοχές σε τρία διαφορετικά κράτη-μέλη της Ε.Ε., αποτέλεσε από μόνο του μια πρόκληση για το προσωπικό του προγράμματος.

Ως κύρια αποτελέσματα και επιτεύγματα του έργου είναι σημαντικό να επισημανθούν τα ακόλουθα:

- Όσον αφορά στην ελάττωση των προβλημάτων που σχετίζονται με τη θήρευση, τα μέλη των δικτύων θεώρησαν χρήσιμη τη **βοήθεια που τους παρασχέθηκε** μέσω των τεχνικών συμβουλών και της εφαρμογής των αντι-θηρευτικών μέτρων.
- Η βελτίωση των βάσεων δεδομένων με τα περιστατικά που σχετίζονται με τα δηλητήρια και η ξεκάθαρη βελτίωση στις **διαθέσιμες μεθοδολογίες** ανίχνευσης περιστατικών δηλητηρίασης, με εργαλεία όπως η Ευρωπαϊκή Ομάδα Σκύλων (ECT). Εκεί όπου εντοπίστηκε η πλειονότητα των περιστατικών δηλητηρίασης στα οποία η Ευρωπαϊκή Ομάδα Σκύλων ανίχνευσε ίχνη δηλητηρίου, οδηγήθηκαν σε νομικές έρευνες από τις αρμόδιες αρχές. Ένα άλλο θετικό στοιχείο απορρέει από το γεγονός ότι σε μερικές περιοχές όπου η πρώτη επίσκεψη της Ευρωπαϊκής Ομάδας Σκύλων εντόπισε δηλητήρια, την επόμενη χρονιά η περιοχή φάνηκε να είναι απαλλαγμένη από αυτά, κάτι το οποίο θεωρείται ως μια καλή ένδειξη αποτρεπτικής συνέπειας των δράσεων του προγράμματος.
- Η **αύξηση της κοινωνικής εμπλοκής** στη μάχη ενάντια στην παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων. Αρκετά πιθανά περιστατικά χρήσης δηλητηρίων αναφέρθηκαν στο προσωπικό του προγράμματος στις πιλοτικές περιοχές και αργότερα αυτά τα περιστατικά παρακολούθηθηκαν από τις επίσημες αρχές. Επιπροσθέτως, μέλη των Δικτύων Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων

Δολωμάτων παρουσιάστηκαν προσωπικά ως μηνυτές σε νομικές υποθέσεις εναντίον ατόμων φερόμενων ως δραστών. Αυτό συνέβη με το Δήμο της Ronda (μέλους του Δικτύου Δήμων στην Ισπανική πιλοτική περιοχή ES-2) και με έναν κτηνοτρόφο (μέλους του Δικτύου Κτηνοτρόφων στην Ελληνική πιλοτική περιοχή GR-1).

- Η **αύξηση των προσπαθειών των εθνικών αρχών** στη μάχη ενάντια στην παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων. Δύο πολύ καλά παραδείγματα είναι η δημιουργία δύο Ελληνικών Ομάδων Σκύλων, από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία και από το Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου της Βόρειας Πίνδου (μέσω δύο διαφορετικών προγραμμάτων LIFE) και η πρόθεση της Πορτογαλικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος – SEPNA (Υπηρεσία Προστασίας της Φύσης και του Περιβάλλοντος) – να εκπαιδεύσει μερικά από τα δικά της σκυλιά στην ανίχνευση δηλητηρίων.

Το πρόγραμμα LIFE «Καινοτομίες Ενάντια στα Δηλητηριασμένα Δολώματα» υπήρξε μια εξαιρετική ευκαιρία να δοκιμαστεί η αποτελεσματικότητα μιας νέας προσέγγισης και της χρήσης σχετικών εργαλείων, που έχουν ως στόχο την εξάλειψη της παράνομης χρήσης δηλητηρίων. Τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν δείχνουν σημαντική βελτίωση στο θέμα αυτό. Ωστόσο, ο κοινωνικός χαρακτήρας του προβλήματος, κατέστησε σαφές ότι είναι ζωτικής σημασίας η συνέχιση της δουλειάς που ξεκίνησε και η διασφάλιση ότι οι νέες γενιές θα μπορέσουν να προετοιμάσουν το μέλλον τους, έχοντας επίγνωση της αξίας της βιοποικιλότητας που μας περιβάλλει και της ανάγκης προστασίας της.

Εικόνα 31 – Απελευθέρωση ψαλιδιάρη, ενός απειλούμενου από την παράνομη χρήση δηλητηρίων είδους, από την Πρόεδρο του Δήμου Mourão (μέλους του Ευρωπαϊκού Δικτύου Δήμων Ενάντια στην Παράνομη Χρήση Δηλητηριασμένων Δολωμάτων) και από μαθητές της περιοχής (πιλοτική περιοχή PT-2).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE09 NAT/ES/000533

**ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ
ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΟΛΩΜΑΤΩΝ
ΣΕ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΕΣ ΠΙΛΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ**

Οκτώβριος 2010 – Οκτώβριος 2014

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ

ΣΥΝΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΣ

